

Anna Markiewicz

"Recepcja twórczości Jana Kochanowskiego w Polsce"

Biuletyn Polonistyczny 23/4 (78), 83-87

1980

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

i Kętrzyna L.K. Kühnasta (1813-1872), autora wydanej w Kętrzynie książki "Deutsche Kirchenlieder in Polen", który skrupulatnie odnotowuje autorstwo pieśni polskich poetów. Kühnast w swojej bibliograficznej pracy poświęcił Janowi Kochanowskiemu obszerny przypis, zawierający dane biograficzne o poecie. Wśród popularyzatorów utworów Kochanowskiego referent wymienił też osobę pastora H. Pełki - nauczyciela gimnazjum w Ełku, później dyrektora seminarium ewangelickiego w Królewcu, o którym wspominał W. Kętrzyński jako o człowieku odznaczającym się pasją gromadzenia pieśni mazurskich i "przychylności mowie polskiej".

Sesję zamknęło wystąpienie mgra J. K o r k o z o w i c z a - polonisty i wieloletniego dyrektora Liceum Ogólnokształcącego w Ostródzie, pt. "O moich spotkaniach z poezją Jana Kochanowskiego". Mówca opowiedział o wpływie na jego pokolenie, dorastające w dwudziestoleciu międzywojennym, poezji autora "Odprawy posłów greckich". Podkreślił rolę wybitnych humanistów - profesorów uniwersyteckich - którzy ukazywali twórczość Jana z Czarnolasu na seminariach i wykładach - wśród nich profesorów Wacława Borowego i Juliana Krzyżanowskiego.

Mgr Hanna Sawicka

„RECEPCJA TWÓRCZOŚCI JANA KOCHANOWSKIEGO W POLSCE”

Sprawozdanie z sesji naukowej

W dniu 21 kwietnia 1980 r. w sali konferencyjnej olsztyńskiego Ratusza odbyła się sesja naukowa, zorganizowana przez Zakład Filologii Polskiej Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Olsztynie

nie w związku z 450 rocznicą urodzin Jana Kochanowskiego. W sesji, której tematem była recepcja twórczości Jana Kochanowskiego w Polsce, uczestniczyli pracownicy i studenci WSP oraz zaproszeni goście, a wśród nich prof. dr J. Starnawski (UŁ), doc. dr hab. J. Rytel (UW) i doc. dr hab. Z. Nowak (UG).

Po uroczystym otwarciu sesji, którego dokonał dr M. Ś w i ą t e c k i, pierwszy referat wygłosił prof. J. S t a r n a w s k i. Mówiąc o "Kochanowskim na tle epoki", nakreślił postać poety, który świadomie realizował dążenia swojej epoki zarówno w zakresie proponowanych treści, jak form artystycznych. Referent poruszył też problemy recepcji Jana Kochanowskiego w twórczości poetów następnych pokoleń.

Kolejny referat, pt. "Z problematyki świadomości artystycznej Jana Kochanowskiego", przedstawiła doc. J. R y t e l. Podkreśliła ciągłą aktualność poezji Kochanowskiego, o której więcej mówią dzieje jej recepcji niż analiza twórczości. Ze świadectw, jakie przynoszą badania, można wnosić o szerokim zakresie świadomości twórczej Kochanowskiego. Postawioną tezę udokumentowała referentka licznymi dowodami, stwierdzając przy tym, że jest to temat wciąż otwarty dla badaczy.

Doc. Z. N o w a k wygłosił referat zatytułowany "Pogłosy twórczości Kochanowskiego w literaturze i kulturze Prus Królewskich w XVI i XVII w.". Kiedy ziemie te zespoliły się politycznie i gospodarczo z Polską, zainicjowane zostały m.in. określone procesy kulturotwórcze. W zakresie piśmiennictwa przeważało religijne, drukowane w kancjonałach protestanckich, a wśród pieśni tam zamieszczanych wiele było utworów Jana z Czarnolasu bądź na jego liryce wzorowanych, m.in. dokonywanych przez Rybińskiego przekładów psalmów. Dla szerszego popularyzowania pieśni przekładano je również na język niemiecki. Prelegent

podkreślił też ogromną rolę kancjonałów, które dzięki swej popularności i powszechnej dostępności przyczyniły się do przetrwania mowy ojczystej na tych ziemiach. Innym źródłem znajomości Jana Kochanowskiego w Prusach Królewskich były programy nauczania języka polskiego w szkołach, oparte między innymi na tekstach Reja i Kochanowskiego. Do naśladowców poety należał m.in. Jan Rybiński, którego utwory wykazują wyraźne powiązania z liryką czarnoleską. Tradycja Kochanowskiego, bardzo żywa w Prusach Królewskich, osiągnęła swoje apogeum w okresie, gdy działalność na tych terenach rozpoczął Mrongowiusz.

W drugiej części sesji głos zabrali pracownicy Zakładu Filologii Polskiej olsztyńskiej WSP. Doc. dr hab. J. R u d n i c k a mówiła o wykorzystaniu twórczości Jana Kochanowskiego w podręcznikach szkół Komisji Edukacji Narodowej. Mimo zmiany profilu szkoły XVIII-wiecznej z humanistycznego na matematyczno-przyrodniczy, dużą wagę przywiązywano w niej do języka ojczystego. Podręczniki przeznaczone do jego nauczania zawierały najbardziej reprezentatywne przykłady pięknej polszczyzny, a wśród nich liczne wiersze Kochanowskiego. Począwszy od "Gramatyki" Kopezyńskiego, a kończąc na podręcznikach wymowy i poetyki F. Gołańskiego, F.S. Dmochowskiego i G. Piramowicza, utwory Jana z Czarnolasu stanowiły materiał do nauki języka polskiego w zakresie słownictwa, składni, budowy wiersza, zasad rymotwórstwa. Podręczniki te były używane aż do powstania listopadowego. Prelegentka przytoczyła przykładowo wiele fragmentów tekstów ilustrujących omawiane zagadnienie.

Największe zainteresowanie wzbudziły referaty dotyczące recepcji Jana Kochanowskiego na Warmii i Mazurach. Jest to problematyka bardzo szeroka i wciąż jeszcze nie do końca zbadana.

Dr T. Zi e n k i e w i c z w wypowiedzi pt. "Recepcja twórczości Jana Kochanowskiego na Warmii i Mazurach w XIX i początku XX w." ograniczył się do zagadnienia obecności poety na łamach prasy regionalnej, marginesowo tylko traktując inne świadectwa jego recepcji. Prelegent wyjaśnił, że zagadnienie potraktował wycinkowo, gdyż dla pełnego na nie spojrzenia konieczne byłyby szczegółowe badania, między innymi dotyczące wpływu twórczości poety na ludowych poetów Warmii i Mazur. Gdy chodzi o recepcję na łamach czasopism, gazet i kalendarzy, stwierdzić trzeba, że Kochanowski był bardziej popularny na Mazurach niż na Warmii, o czym świadczy m.in. tradycja druku jego utworów na Mazurach, która przetrwała tam aż do czasów reformacji. Utwory te były na Mazurach znane powszechnie, choć w kancjonałach funkcjonowały anonimowo. Tematycznie przeważały wśród nich pieśni religijne lub w ogóle utwory o charakterze religijnym. Mimo że w prasie mazurskiej zamieszczono ponad 50 utworów Jana Kochanowskiego, nie należy on do najczęściej drukowanych twórców krajowych. Warto dodać, że w drukowanych tekstach często wprowadzano zmiany w stosunku do oryginałów, a to dla uczynienia ich bardziej dostępnymi ludowemu odbiorcy. W podsumowaniu prelegent podjął próbę ustalenia źródeł popularności poezji Kochanowskiego na Warmii i Mazurach, dopatrując się ich w ponadwyznaniowości i tematyce tej poezji, bliskiej ludowemu odbiorcy, oraz w jej treściach narodowo-patriotycznych.

Podobną tematyką, ale w węższym zakresie, zajął się dr A. S t a n i s z e w s k i, który omówił problem recepcji twórczości Kochanowskiego zamieszczonej w "Nowo wydany Kancjonale Pruski" i w dziełach Mrongowiusza. W wyniku wnikliwych badań autor przedstawił zakres i częstotliwość występowania tam pieśni i psalmów Jana Kochanowskiego i, podobnie jak przedmówca,

podkreślił znaczenie druku utworów Kochanowskiego na terenie Warmii i Mazur.

O kontaktach Kochanowskiego z Kromerem - na podstawie zachowanej twórczości Tomasza Płazy - mówił w komunikacie naukowym mgr W. C i e s i e l s k i. Wskazał on też na konieczność prowadzenia badań nad korespondencją Płazy, stanowiącej ważne źródło historyczne, w którym można znaleźć również przyczynki do biografii Jena z Czarnolasu.

Na zakończenie sesji studenci filologii polskiej wystąpili z komunikatami naukowymi.

Mgr Anna Markiewicz

„REWOLUCJA 1905 ROKU A KULTURA POLSKA”

Symposium naukowe w Instytucie Historycznym UW

W dniach 28-29 kwietnia 1980 r. odbyło się sympozjum naukowe poświęcone rewolucji 1905 roku i jej wielostronnym związkom z kulturą polską, zorganizowane przez Instytut Historyczny UW. Wzięło w nim udział kilkudziesięciu badaczy historii, historyków literatury, prawa oraz socjologów.

Otwarcia sympozjum dokonał prof. dr S. K i e n i e w i c z (IH UW), który m.in. wskazał na szereg zagadnień i tematów związanych z tym doniosłym wydarzeniem historycznym, a ciągle jeszcze stanowiących nader wdzięczne i obiecujące pole badań nie tylko historycznych, ale również interdyscyplinarnych, zwłaszcza w sferze promieniowania rewolucji 1905 roku na szeroko pojmowaną kulturę epoki. W pierwszym dniu obrad referat "Re-